

28.10.2024
Kuulemistilaisuus

VN/7326/2024

PORONHOITOLAIN ERÄIDEN SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISTA KÄSITTELEVÄ TYÖRYHMÄN KUULEMISTILAIKUUS SAAMELAISPALISKUNNAT RY:N JA MTK RY:N KUULEMISEKSI

Aika: 28.10.2024 klo 12-14

Paikka: Etäkokous

Paikalla, peruskokoonpano:

Anna-Leena Miettinen, MMM, pj.
Anne Ollila, PY, jäsen
Matti Riipi, PY, varajäsen
Leo Aikio, SaKä, jäsen
Sarita Kämäräinen, SaKä, jäsen
Risto Ruuska, Lapin AVI, jäsen
Päivi Kainulainen, Lapin ELY, jäsen
Hannu Linjakumpu, Lapin ELY, varajäsen
Jukka Tauriainen, LUKE, jäsen
Johanna Wallius, MMM, vpj. ja työryhmän siht.
Aino Grönman, MMM, korkeakouluharjoittelija, kokouksen sihteerin tehtävät

Muut paikallaolevat:

Tiina Sanila-Aikio, Saamelaispaliskunnat ry
Laura Harjunpää, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Aino Kurtti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen sekä toivotti osallistujat tervetulleiksi kokoukseen. Puheenjohtaja kertoi hankkeen etenemisestä.

2. Kuuleminen: Saamelaispaliskunnat ry

• Edustajana puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio

Saamelaispaliskunnat ry on yhdistys, johon kuuluu kolmestatoista poronhoitoalueen saamelaispaliskunnasta tällä hetkellä 11. Lisäksi yksi paliskunta on liittymässä yhdistykseen vuonna 2025.

Yhdistyksen edustaja totesi, että yhdistyksen olisi pitänyt päästä varsinaiseksi jäseneksi työryhmään. Yhdistys ei pidä tätä oikeudenmukaisena huomioon ottaen, että esimerkiksi MTK ja Metsähallitus ovat saaneet osallistua laajennetun kokoonpanon työhön varsinaisina jäseninä. Kuulemisten 28.10. ja 5.11. ajankohta sekä materiaalin toimitusaika ovat saamelaiselle poronhoidolle erittäin huonoja poroerotuskaudesta johtuen ja kokouksessa esitetyt kysymykset materiaalista olisi toivottu lähetettävän myös etukäteen.

Edustaja painotti, että poronhoitolaki on vanha laki. Tarve uudistukselle on todellinen. Uudistuksessa tulisi erityisesti ottaa huomioon vanhojen käytäntöjen ja kahden eri poronhoitokulttuurin rinnakkaisuus sekä 2000-luvun perustuslakiuudistuksen voimaantulo. Huomionarvoista on myös, että suurin osa elinkeinon toimijoista ei omaa juridista ammattitaitoa tulevien säännösten tulkitsemiseksi.

Ylielukukontrolli ei ole tällä hetkellä suurimmassa osassa paliskuntia ongelma, vaan erinäisistä syistä kuten haastavista luonnonoloista ja petotilanteesta johtuen monessa paliskunnassa ollaan tällä hetkellä aliluvussa. Esitysluonnoksen sivulla viisi otsikoinnissa kuvataan poronhoito-oikeutta, mutta kappaleen sisältö on vielä tyhjä. Tulisi huomioida, että poronhoito-oikeus on yksi saamelaiden ikimuistoisista maaoikeuksista ja siten perustavaa laatua oleva oikeus.

Edustaja korosti tarvetta konkreettiselle listaukselle siitä, mitkä päätökset tulee antaa tiedoksi. Myös tiedoksiantotapoja ja sähköisen tiedoksiantotavan käyttöä tulisi täsmentää.

Suurin osa yhdistyksen paliskunnista kannattaa sen nykyisen poronhoitolain 15 §:n säännöksen poistoa, jonka mukaan kukaan ei saa äänestää paliskunnan kokouksessa äänimäärällä, joka vastaa yli viittä prosenttia paliskunnan osakkaiden lukuporojen määrästä. Vielä ei haluta ottaa kantaa siihen, pitäisikö äänimäärä laskea lukuporojen vai eloporojen perusteella. Yhdessä paliskunnassa on vastustettu 5 %:n äänimäärän enimmäisrajan poistoa. Äänestyksissä tulisi vahvistaa ammatikseen elinkeinoa harjoittavien asemaa suhteessa sivutoimisiin poronhoitajiin kuitenkin korostaen, että päätökset tehdään yhdessä tilanteessa kuin tilanteessa. Yhdistys suositteli työryhmää laskemaan eri vaihtoehtoja, esimerkiksi eri prosenttiluvuilla.

Yhdistys ei hyväksy 21 §:n 1 momentissa poromäärät asettavalle ministeriölle säädetyn poronhoidon kuulemisvelvoitteen poistosta. Yhdistyksen edustajan mukaan hoito- ja käyttösuunnitelmista pitäisi säätää vain omassa luvussaan, jolloin hoito- ja käyttösuunnitelmia koskeva kokonaisuus olisi ehyt. 21 §:n 3 momentti tulee palauttaa voimassa olevan lain mukaiseksi ” Milloin poronhoidon tarkoituksenmukainen harjoittaminen sitä edellyttää, paliskunta voi enintään vuodeksi kerrallaan päättää, että sen alueella pidettävien eloporojen enimmäismäärä on 1 momentissa mainittua enimmäismäärää pienempi.”. Hoito- ja käyttösuunnitelmien toimenpidevaihtoehtoihin sisältyvälle porojen enimmäismäärän alentamiselle vähintään 7 %:lla ei tulisi säätää 14 %:n ylärajaa.

22 §:n ja 22 a §:n ehdotetuissa muutoksissa on otettu hyviä edistysaskeleita nykyisin, oikeuskäytännön ja paliskuntien nykyisten käytäntöjen näkökulmasta. Muutokset selkiyttävät oikeustilaa paliskuntien ja luottamushenkilöiden näkökulmasta.

Muutos tulee myös yhtenäistämään paliskuntien käytäntöjä eri puolella poronhoitoaluetta. Ei ole yksiselitteistä, onko tällainen käytäntöjen yhdenmukaistaminen hyvä vai huono säädösmuutos. Paliskunnilla tulee säilyttää jonkinlainen mahdollisuus soveltaa alueillaan myös omia käytäntöjään. Lisäys urosporoista on tärkeä ja selkeyttää nykytilaa.

Uudistetussa säännöksessä on tärkeää olla näkyvissä päätösten tiedoksianto-, kuulemis- ja valitusmenettelyt.

Saamelaispaliskuntien edustajan mukaan rästi- ja hyvityspisteiden säilymisen ajasta on eriäviä mielipiteitä. Oikeuskäytännön mukaan rästejä ei ole, kun paliskunta on aliluvussa. Tämän mukaisesti uudistuksen voimaantullessa rästitilanne paliskunnissa nollautuisi, mikä koettiin epäoikeudenmukaiseksi erityisesti niiden paliskuntien osalta, jotka ovat hoitaneet asianmukaisesti vaaditulla tavalla vähennyksensä ennen lain voimaantuloa.

Siirtymäsäännöksessä tulisi asettaa määräaika sille, missä ajassa mahdolliset kertyneet hyvityspisteet pitäisi täyttää tai myydä. Jos osakas ei toteuttaisi hyvityspisteiden täyttöä tai myyntiä määräaikaan mennessä, hyvityspisteet mitätöityisivät. Ylitysmaksun sääntelyssä tulisi huomioida, että paliskunnissa voi olla pakkovähennystilanne päällä, vaikka poroluku olisi aliluvussa.

Porojen luovutusten tulisi olla todisteellisia. Myös muulla tavoin kuin teurastamalla kuollut poro tulisi katsoa vähennetyksi eikä vain mainitulla tavalla kuollut luettu poro. Saamelaispaliskunnat ry vastustaa kiintiöjärjestelmää, koska se ei kuulu saamelaiseen poronhoitoon.

Saamelaispaliskunnat ry:n näkemys on, että poronomistajan puolesta tapahtuvan porojen vähentämistoinnivan siirto poroisännältä paliskunnalle on hyvä ja tuo tarvittavia lisähartioita. Yhden Saamelaispaliskunnat ry:n paliskunnan edustajan toiveena oli, että toimivallan siirto tehtäisiin viranomaiselle. Pakkoteurastustilanteissa tulisi poronomistajan oikeusturvaa koskevan sääntelyn olla aukoton ja täsmällistä. Perustuslakipunninta asiassa on tärkeää. Virka-avun käyttö pakkoteurastusten täytäntöönpanemiseksi voi olla tarpeen, jos ei saada päätöksestä huolimatta osakasta noudattamaan päätöstä.

30 §:ään ehdotettuun säännökseen, joka koskee erotusten ulkopuolelle jääneiden porojen ottamista poroluetteloon, pitäisi lisätä säännös, joka viittaisi paliskunnan vahvistamiin menettelysääntöihin. Osakkaan ilmoitusvelvollisuus poroluetteloon tarvittavista tiedoista 30 §:n 2 momentissa on hyvä lisäys.

43 §:ään sisältyvää kieltoa luovuttaa poroja ennen kuin rästit on vähennetty, ei lähtökohtaisesti pidetty tarpeellisenä. Rästien siirtymisessä porokarjan luovuttamisen yhteydessä ei nimittäin nähty ongelmaa tällä hetkellä. Lisäksi tilanteessa, jossa poronomistaja haluaa lopettaa poronhoidon ja myydä koko karjan, voi olla perustuslain kannalta ongelmallista omaisuuden suojan näkökulmasta, jos rästit estävät tämän. On kuitenkin mahdollista, että porokarjan osittaiseen luovutukseen voi liittyä rästien siirtymiseen liittyviä tulkin- taongelmia.

Poronhoitorikkomusta koskevassa pykälässä (47 §) rangaistavaksi säädettäviä teonkuvauksia koskevien kohtien järjestystä tulisi yhdistyksen edustajan mukaan muuttaa. Tahallaan ilmoittamatta jättäminen tulisi olla momentin ensimmäinen kohta. Porojen vähentämisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevan kolmannen kohdan tulisi olla toisena kohtana. Kolmanneksi kirjattaisiin ehdotuksen ensimmäinen eli porojen siirtämistä ilman vaadittua lupaa koskeva kohta. Neljäs kohta saisi olla ehdotuksen mukainen (porojen pelottelu). Lisäksi 22 a §:n 2 momentin osalta porojen luovutus ilman todisteellisuutta tulee olla yhtenä teonkuvauksena. Teonkuvauksiin tulisi lisätä, jos neuvotteluvelvollisuutta rikotaan, sanktioitaisiin myös viranomaisia.

52 a §:n mukainen poromäärän ylitysmaksu jakaa suuresti näkökantoja yhdistyksen jäsenpaliskunnissa. Saamelaispaliskunnat ry:n edustaja kehotti vielä harkittavaksi ylitysmaksun säätämisen tarvetta nykyisten ehdotettujen säännösten lisäksi. Onko muilla ehdotuksilla koettu olevan niin heikko vaikutus, että ylitysmaksu on tarpeen? Ylitysmaksun ehdotettu määrä on yhdistyksen paliskuntien mielestä todella suuri etenkin, kun otetaan huomioon, että maksu ei vapauta poronomistajaa vähentämästä kyseistä poroa.

Saamelaispaliskuntien edustajan huolena oli erityisesti, mihin muuhun kuin itse tarkoitukseen ylitysmaksua voitaisiin käyttää poronhoitoa vastaan. Ehdotettu muutos näyttäytyy kohtuuttomalta erityisesti tilanteessa, jossa valtio päättää yksipuolisesti suurimman sallitun poromäärän alentamisesta, eikä poronomistaja saa kompensatiota menetetyistä poromäärästä. Ylitysmaksu ei siten saisi koskea sellaisia tilanteita, joissa valtio leikkaa suurimpia sallittuja poromääriä. Ylitysmaksun osalta tulisi huomioida myös tupla- tai jopa tripla-sanktion estäminen, joka voi tulla kyseeseen ottaen mm. huomioon, että poronomistaja voi menettää yliluvun takia myös tukia, myös välillisesti paliskunnan kautta. Painotus ehdotuksessa tulisi ensisijaisesti olla paliskuntien keinoissa puuttua ylilukuun.

Lopuksi Saamelaispaliskunnat ry:n edustaja korosti, että yhdistyksen olisi tullut olla työryhmän jäsenenä, sillä yhdistyksen näkemyksillä on erittäin paljon painoarvoa hankkeessa.

3. Kuuleminen: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

- **Laura Harjunpää ja Aino Kurtti**

MTK ry tuki Saamelaispaliskunnat ry:n näkemystä siitä, että yhdistyksen näkemykset ovat erittäin tärkeitä hankkeessa. MTK ry:n edustaja esitti liitteenä olevien dioiden avulla huomioita ehdotuksista (diaesitys liitteenä).

4. Keskustelua

Käytiin keskustelua kuulemisista tulleista havainnoista.

Kuulemisten päätteeksi poroelinkeinon taholta korostettiin, että porojen vapaa laidunnusoikeus ja ikimuis-toinen poronhoito-oikeus koskevat koko poronhoitoaluetta. Keskustelu ohjautui myös elinkeinon kannattavuuteen.

Keskusteltiin 52 a §:n ylitysmaksusta. Ministeriön edustajan mukaan vaihtoehtoisia tapoja ylitysmaksulle on myös pohdittu hankkeen aikana. Paliskunta ei voi määrätä seuraamustyyppistä maksua julkista valtaa käyttäen, sillä vain viranomainen voi käyttää tällaista merkittävää julkista valtaa. Vasatuotosta saatavan hyödyn menettäminen on kuitenkin koettu työryhmässä tarpeelliseksi. Ylitysmaksu on muutosehdotuksessa myös ainut suoraan poronomistajaan kohdistuva pakkokeino.

Nähtiin, että lain tulisi palvella paliskuntia mahdollisimman hyvin myös tulevaisuudessa. MTK:n edustajan mukaan, kun laki tulee olemaan pitkään voimassa, perinteisen elinkeinon osalta tulee ottaa huomioon lain yksiselitteisyys. Maankäyttösektorilla selkeä sääntely on tärkeää ja tulee vaikuttamaan pitkään.

5. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.